

MAHDOLLISUUKSIA JATKOJALOSTUKSEEN -HANKE

1.6.2017 - 31.12.2019

**ALKUTUOTANNON KYSELY
JOENSUUN SEUDUN JA KESKI-
KARJALAN MAATILOILLE**
marraskuu 2017 – helmikuu 2018

Yhteenveto 2019

SISÄLLYSLUETTELO

1 ALKUTUOTANNON ANALYYSIN TAVOITTEET	3
2 TOIMENPITEET	4
3 TUOTANTOSUUNNAT KESKI-KARJALA 2017	5
3 TUOTANTOSUUNNAT JOENSUUN SEUTU 2016	6
4 KYSELYN TULOKSET	7
4.1. KYSELYYN OSALLISTUNEIDEN PÄÄTUOTANTOSUUNNAT	7
4.2. KYSELYYN VASTANNEIDEN TUOTANTOMÄÄRÄT, TUOTANNON KASVU JA TUOTANTOPOTENTIAALI	8
4.3. KYSELYN TILOJA KIINNOSTAVA TUOTANTO.....	9
4.4. KYSELYN TILOJEN KIINNOSTUS JATKOJALOSTUKSEEN	10
4.5. KYSELYN TILOJEN TUOTANTOA RAJOITTAVAT TEKIJÄT	11
4.6. KYSELYN TILOJEN YHTEISTYÖKUVIOT	13
4.7. KYSELYN TILOJEN LISÄTIEDON TARVE	14
5 YHTEENVETO JA TOIMENPITEET	17

MAHDOLLISUUKSIA JATKOJALOSTUKSEEN -HANKE, ALKUTUOTANNON ANALYYSI

1 ALKUTUOTANNON ANALYYSIN TAVOITTEET

Alkutuotannon analyysin tavoitteena on selvittää laaja-alaisesti Joensuun seudun ja Keski-Karjalan alueen mautilojen raaka-aineiden tuotantomahdollisuudet paikalliselle elintarviketeollisuudelle. Haastatteluun valitaan elintarvikkeita tuottavat tai tuotantoa suunnittelevat tilat sekä niitä jalostavat yritykset. Pielisen-Karjalan alueella vastaava selvitys on jo tehty *Tulevaisuuden elintarvikkeet* hankkeessa. Toinen tärkeä tavoite on löytää henkilöitä ja yrityksiä, jotka ovat halukkaita aloittamaan tai laajentamaan jatkojalostustoimintaa. Kolmas tavoite on löytää kone- ja laiteyhteistyöstä ja työvoiman jakamisesta kiinnostuneet alkutuotanto- ja elintarvikealan yritykset. Kaikkien näiden kolmen tavoitteen avulla edesautetaan elintarvikealan kasvua maakunnassa.

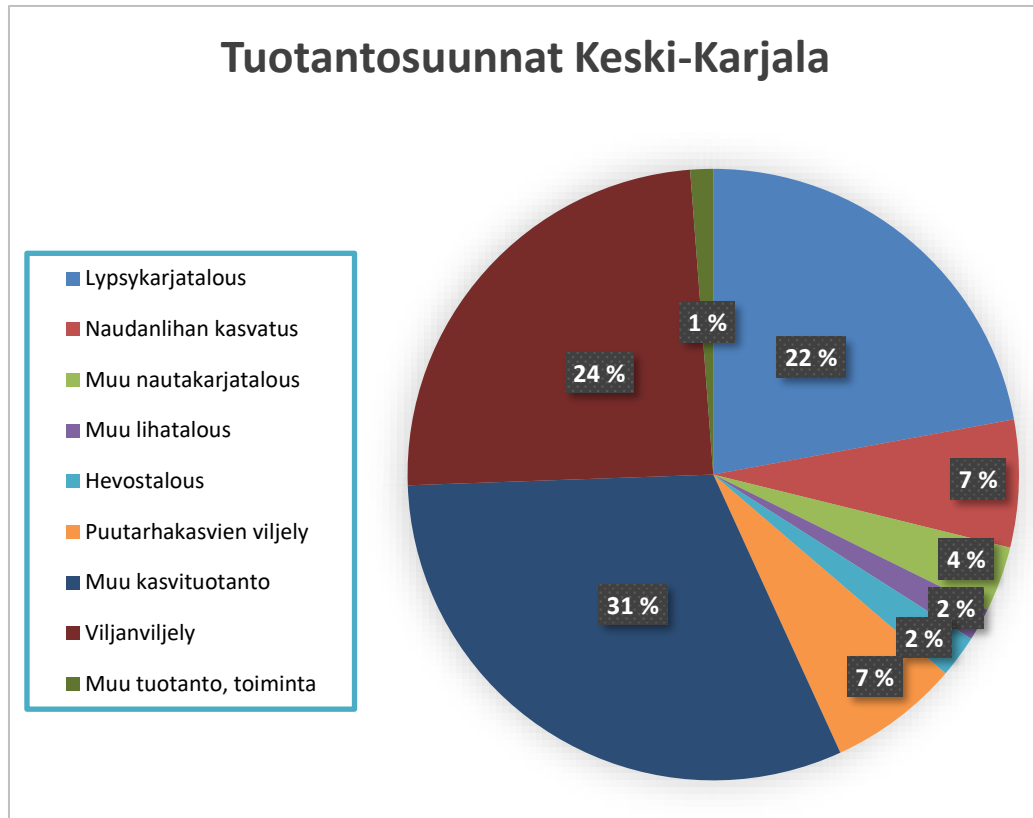
Analyysin perusteella tehdään hankemuodon mahdollistavien MASVA-päivien puitteissa kehittämissuunnitelmia tiloille niiden kehittämistarpeista. Keskeinen tuotos alkutuotannon analyyseistä on myös yhteenveto elintarvikkeiden alkutuotannosta sekä elintarvikealan raaka-aineiden tuotantomahdollisuuksista Joensuun seudulla ja Keski-Karjalassa alueilla. Lisäksi selvitetään kone- ja laiteyhteistyön ja työvoiman jakamisen toteuttamismahdollisuuksia, joita työistetään eteenpäin.

2 TOIMENPITEET

TP 1: Alkutuotannon analyysit			
Toteuttaja: Pohjois-Karjalan aikuisopisto yhteistyössä Joensuunseudun ja Keski-Karjalan maaseutupalveluiden kanssa			
Tavoitteet	Toimenpiteet ja toteutustapa	Seurattavat tulokset	Toteutuma
<p>Saada tietoa Joensuun seudun ja Keski-Karjalan alueen maatilojen tuotantomahdollisuuksista elintarviketeollisuudelle</p> <p>Löytää jo pienimuotoista jatkojalostustoimintaa tekevät ja uusia jatkojalostuksesta kiinnostuneita alkutuottajia</p> <p>Koneyhteistyön ja työvoiman jakamisen tarpeen selvittäminen</p>	<p>Kartoittaa kyselyn ja haastattelujen avulla Joensuunseudun ja Keski-Karjalan maaseutupalveluiden alueelta maan- ja marjanviljelytilat, joilla on elintarvikkeiden tuotantoa ja jotka ovat kiinnostuneita aloittamaan jatkojalostusta</p> <p>Selvittää em. alueilta saatavissa olevat raaka-aineet</p>	<p>- 20 yritystoiminnan kehittämissuunnitelmaa</p> <p>- yhteenveto alueen alkutuotannosta ja raaka-ainetuotannosta</p> <p>- 10 alkutuottajaa, joilla kiinnostusta elintarvikkeiden tuotantoon tai/ja jatkojalostukseen</p> <p>- 10 koneyhteistyöstä ja työvoiman jakamisesta kiinnostunutta yrittäjää</p>	<p>- 14 yritystoiminnan kehittämissuunnitelmaa</p> <p>- yhteenveto analyysin tuloksista ja toimenpiteistä</p> <p>- 26 alkutuottajaa, joilla kiinnostusta elintarvikkeiden tuotantoon tai/ja jatkojalostukseen</p> <p>- 28 koneyhteistyöstä ja työvoiman jakamisesta kiinnostunutta yrittäjää</p>

Kysely lähti Keski-Karjalassa kaikkiaan 472 tilalle ja Joensuun seudulla 847 tilalle sähköpostitse. Kyselyyn vastasi ensimmäisessä vaiheessa 101 tilaa, joista 65 antoi luvan yhteystietojensa luovutukseen kyselyä varten. Kysely lähetettiin uudestaan Joensuun seudulla tammi-helmikuun vaihteessa, koska siellä katsottiin olevan vielä potentiaalisia vastaajia. Silloin vastaajia tuli 34 tilaa, joista 20 antoi luvan yhteystietojensa ja kyselyn vastausten hyväksikäyttöön.

3 TUOTANTOSUUNNAT KESKI-KARJALA 2017

Keski-Karjalan päätuotantosuunnat, joista prosentuaalisesti suurimpina ovat lypsykarjatalous, viljanviljely ja muu kasvituotanto, johon luetaan mm. heinä ja viherheinä sekä erikoiskasvintuotanto, kuten mallasohra, herne ja peruna. Keski-Karjalan elinkeinorakenteen ominaispiirteenä on puutarhakasvien viljely, erityisesti marjanviljely. Muuhun lihatalouteen luetaan siipikarjatalous, lammas, kananmunantuotanto ja sikatalous.

3 TUOTANTOSUUNNAT JOENSUUN SEUTU 2016

AgrInfo Maatilojen rahavirta

Joensuun seutukunta, 2016

MAA TILOJEN TULOT (brutto, ei sis. alv)

yhteensä	119,63 milj. €	(3 %) *		
Osuus koko maan tuloista: 2 %			%	milj. €
MAATALOUDEN MYYNTITULOT	30	35,76	■	
MAATALOUDEN TULOTUET	31	37,52	■	
METSÄTULOT (MAANV.)	14	16,23	■	
SIVUANSIOT/LIITÄNNÄISELINKEINOT	25	30,12	■	

Kuntien lukumäärä 7 kpl
Tilojen lukumäärä 1148 kpl (-3 %)

MAATALOUDEN MYYNTITULOT (brutto, ei sis. alv)

yhteensä	35,76 milj. €	(-1 %) *		
Osuus koko maan tuloista: 2 %			Tulot	
	Tiloja**	Tuotanto tn tai milj. l	%	milj. €
MAITO	235	58	63	22,59
NAUDANLIHA	131	2 713	22	7,72
SIANLIHA	5	542	2	0,76
MUU LIHA			0	0,05
KANANMUNAT	3	85	0	0,08
VILJAT	280		4	1,44
MUUT KASVIT	434		9	3,12
yhteensä	1 088			

** Viljelijän tukihakemuksessa ilmoittaman päätuotantosuunnan mukaan
*(sulussa muutos-% ed. vuoteen)

Joensuun seutukunnassa eniten lukumääräisesti on muita kasvinviljelytiloja, 40 %, joskin näiden joukkoon lukeutuu monenlaisia tiloja. Prosentuaalisesti eniten on viljatiloja 26 % ja sen jälkeen maitotiloja 21,5 %. Naudanlihantuottajia on 12 %. Vähiten on sianlihan ja kananmunan tuottajia, joiden prosenttiosuus kaikista tiloista on alle yhden prosentin.

4 KYSELYN TULOKSET

4.1. Kyselyyn osallistuneiden päätuotantos suunnat

Päätuotantosunta	Lukumäärä	%-osuus
Kasvinviljely	23	26
Maito	15	17
Marjanviljely	14	16
Viljanviljely	10	11
Naudanliha	8	9
Lampaanliha	5	6
Metsä	5	6
Hunaja	4	4
Kananmuna	1	1
Ryhmäkasvit	1	1
Muu kasvinviljelytila	1	1
Luomu avomaanviljely	1	1
Hevostalous	1	1
Puun sahaus	1	1
Yhteensä	90	100

Kyselyyn vastanneiden päätuotantosunta on enemmän kuin kyselyyn vastanneita tiloja, koska joillakin tiloilla on useampia tuotantosuntaa. Kyselyyn osallistui eniten kasvinviljelytiloja, joista löytyy niin kuivan kuin tuoreen rehun tuottajia sekä erikoiskasvien, kuten härkäpapu, herne ja tattari, viljelyä. Monella tilalla on useamman kasvin tuotantoa. Noin joka kymmenes vastaajista tuotti tilallaan maitoa, lihaa, marjoja tai viljaa.

4.2. Kyselyyn vastanneiden tuotantomäärät, tuotannon kasvu ja tuotantopotentiaali

Tuotantosuunta	Tuotantomäärä kg/vuosi	Tuotannon kasvu kg	Tuotantopotentiaali kg/vuosi	Kasvupotentiaali %
Nurmituotanto, säilörehu	15300000	39160000	54460000	72
Nurmituotanto, kuivarehu	1798890	717000	2515890	28
Vehnä, rehu	95000	10000	105000	10
Kaura, rehu	1864000	1065000	2929000	36
Ohra, rehu	1581000	1809000	3390000	53
Ruis, rehu	0	15000	15000	100
Herne, rehu	53000	25000	78000	32
Härkäpapu, rehu	20000	70000	90000	78
Härkäpapu, elintarvike	20022	70200	90222	78
Vehnä, leipävilja	0	10000	10000	100
Vehnä, siemen	60000	100000	160000	63
Kaura, leipävilja	200000	140000	340000	41
Kaura, siemen	552230	80000	632230	13
Ohra, leipävilja	15000	110000	125000	2
Ohra, siemen	140000	150000	290000	52
Ruis, leipävilja	85000	155000	240000	65
Ruis, siemen	160000	165000	325000	51
Tattari	5000	0	5000	0
Kumina	20000	15000	35000	43
Mansikka	366260	7000	373260	2
Herukat	61030	14000	75030	2
Vadelma	18110	40000	58110	69
Tyrni	105	0	105	0
Naudanliha	232380	82200	314580	3
Lampaan/karitsan liha	8170	9300	17470	53
Villisianliha	600	800	1400	57
Maito	4970000	4630000	9600000	45
Kananmuna	180100	20000	200100	10
Hunaja	6348	5400	11748	46
Peruna	4200	0	4200	0
Porkkana	3050	0	3050	0
Sipuli	10	0	10	0
Sienet	5	0	5	0

4.3. Kyselyn tiloja kiinnostava tuotanto

Kiinnostuksen kohteet	Tilojen määrä
Nurmi, kuivarehu	30
Härkäpapu, rehu	29
Kaura rehu	26
Herne, rehu	25
Nurmi, säilörehu	24
Härkäpapu, elintarvike	19
Ohra rehu	19
Ruis, leipävilja	18
Naudan liha	17
Hunaja	16
Vehnä leipävilja	16
Herukat	15
Kaura leipävilja	15
Vehnä rehu	15
Kaura siemen	13
Mansikka	13
Vadelma	13
Maidontuotanto	12
Kumina	11
Tattari	9
Herne, elintarvike	8
Ohra siemen	8
Ruis, rehu	8
Tyrni	8
Ohra, leipävilja	7
Peruna	7
Vehnä, siemen	7
Kananmuna	6
Lampaan liha	6
Luonnonmarjat	6
Porkkana	6
Ruis, siemen	6
Sipuli	5
Sienet	4
Villiyrtit	4
Villisika	3

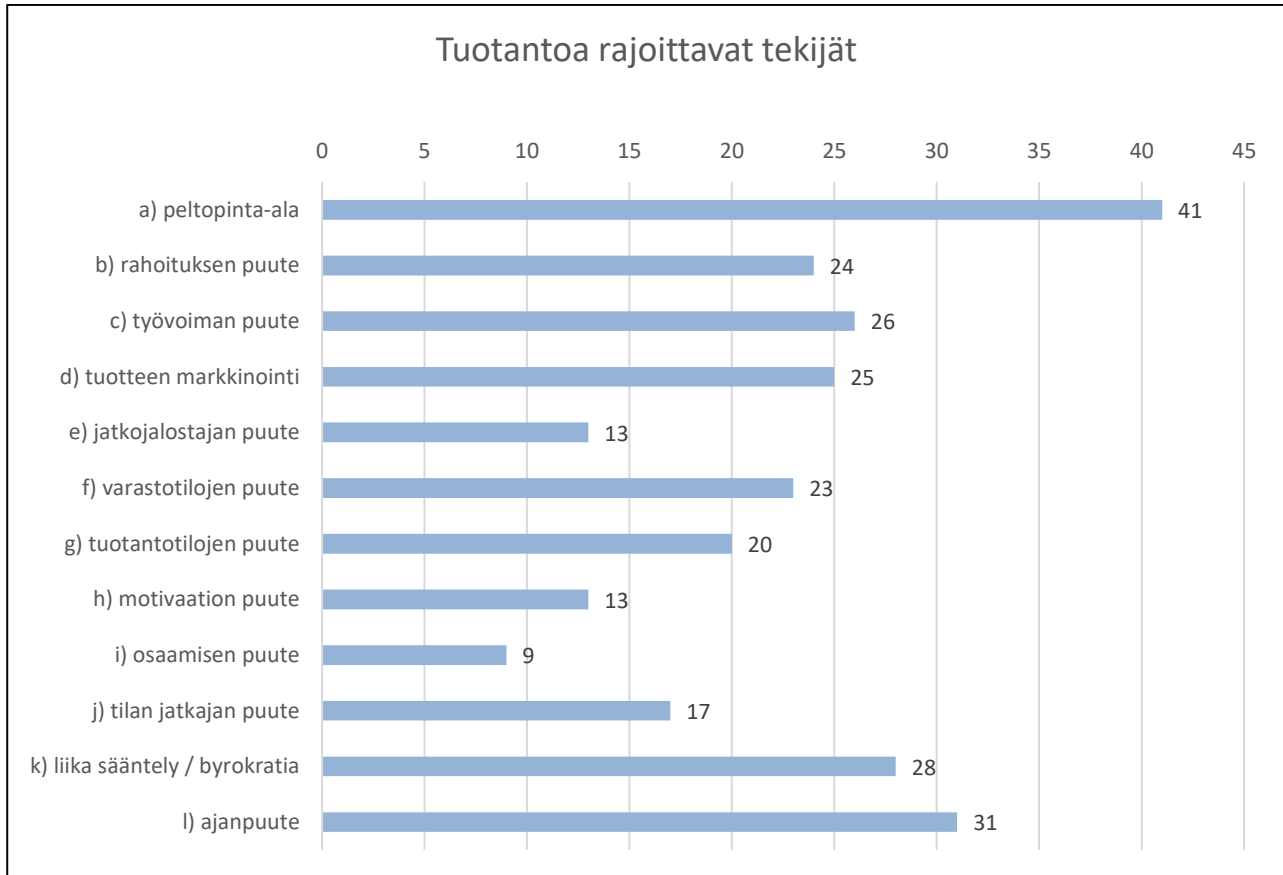
Tuotantosuunnista kiinnostavimmaksi osoittautui rehun tuotanto. Noin 30 % vastanneista tiloista oli kiinnostunut nurmi-, kaura- tai palkokasvirehun tuottamisesta ja 20 % ohra- ja vehnärehusta. Myös naudan lihan, hunajan, herukoiden ja härkäpavun elintarviketuotanto kiinnosti noin 20:tä % vastanneista tiloista. Maidon, mansikan, vadelman, kuminan ja tattarin tuotanto kiinnosti 12 - 15 % vastanneita tiloja. Muu alkutuotanto kiinnosti alle 10:tä % vastaajista.

Erityishuomiona voidaan mainita kiinnostus valkuaiskasvien viljelyyn. Esimerkiksi härkäpavun viljelyyn elintarvikkeeksi oli 19 kiinnostunutta viljelijää ja eläinten rehuksi 29 viljelijää. Kiinnostuneita on ohjattu hankkimaan lisätietoa ProAgrian Kasvua pellosto - koulutushankkeesta. Heillä on myös mahdollisuus muodostaa pienryhmiä kokemusten vaihtoon. Härkäpavun viljelyyn ollaan valmiita panostamaan tulevaisuudessakin, jos on suotuisia kasvuolosuhteita.

4.4. Kyselyn tilojen kiinnostus jatkojalostukseen

Tiloilta tiedusteltiin jatkojalostushalukkuutta nyt tai tulevaisuuden suunnitelmissa. Kiinnostusta ilmoitti kaikkiaan 27 tilaa, joista selviä ajatuksia ja alustavia suunnitelmia oli 18 tilalla. Jalostussuunnitelmat marjapuolella liittyivät marjankäytön monipuolistamiseen, kuten mehustukseen, hillojen ja marmeladien tekoon ja tuoremarjamarkkinoiden kehittämiseen. Myös rasiamarjojen kauppaketju ja toimivuus kiinnostivat. Hunajan tuottajia ja heidän tilojen kehittämistä sekä jatkojalostussuunnitelmia kartoitettiin. Pienteurastamoita kaivattiin myös esimerkiksi lampaille ja villisian teurastukseen. Pitkät välimatkat ovat ongelmana. Lihan suoramyyntiä tilalta kartoitettiin lampaan ja naudan lihan osalta. Raakamaidon myynti suoraan tilalta kiinnosti, koska sille oli kysyntää. Maidon jatkojalostusta ollaan saamassa maakuntaan, sillä mm. Riverian oppisopimusopiskelussa on opiskelija suorittamassa maidon jalostajan ammattitutkintoa. Kyselyssä esille tuli myös yrttiviljelykokeilun aloittaminen ja luomumakkaran tekeminen. Luomumakkaran raaka-aineen saatavuus on kuitenkin vaikeaa, nimenomaan luomusianlihan.

4.5. Kyselyn tilojen tuotantoa rajoittavat tekijät

Peltopinta-ala koetaan merkittävästi eniten tuotantoa rajoittavaksi tekijäksi (48 % vastanneista tiloista). Vapaille markkinoille tulevat pellot tulee olla riittävän lähellä, että ei aiheudu ylivoimaisia taloudellisia ja tuotannollisia kustannuksia. Pellon hinnassa on alueellisia eroja. Joka tapauksessa peltoon sijoitettava rahamäärä on poissa investointeihin varatuista varoista.

Taloudellinen tilanne vaikuttaa investointeihin, jolloin rahoituksen puutteen kautta nousevat osittain myös työvoiman sekä varasto- ja tuotantotilojen puute tuotantoa rajoittaviksi tekijöiksi (25-30% vastauksissa). Osaamisen, motivaation tai jatkojalostajan puutetta pidettiin kaikkein vähiten tuotantoa rajoittavina tekijöinä. Noin joka viidennellä vastanneista tiloista oli pulaa tilan jatkajasta.

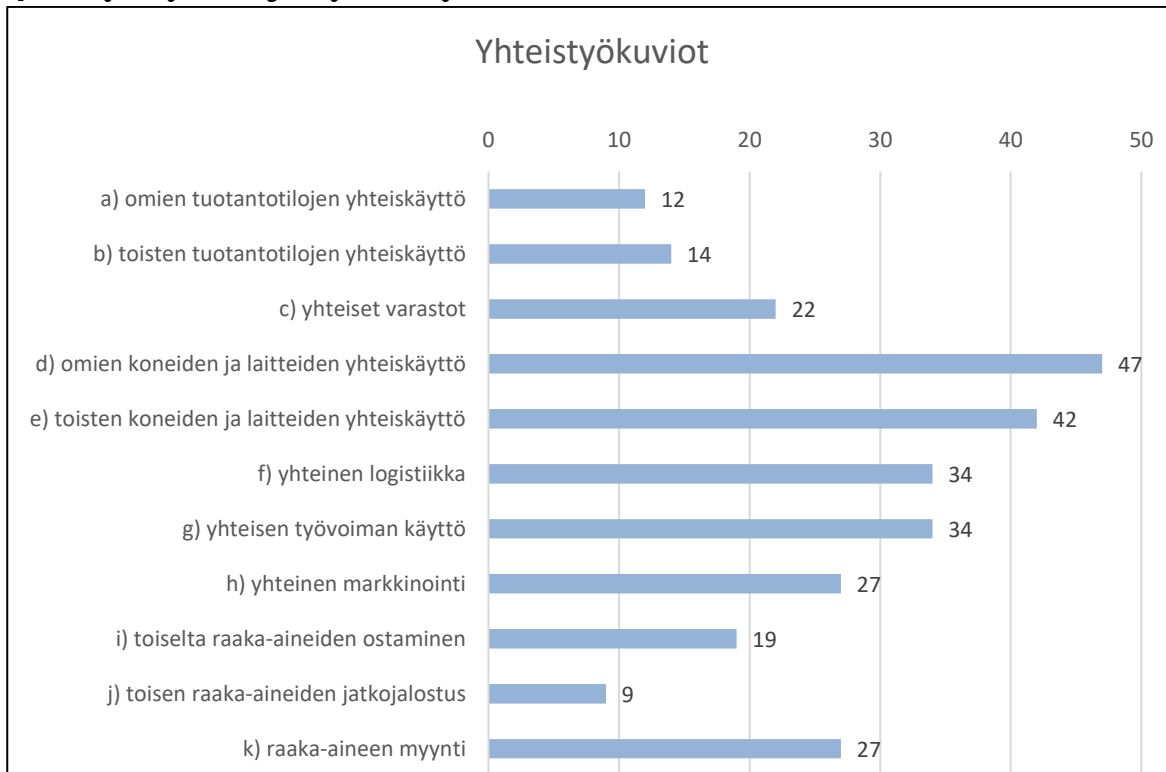
Liika sääntely ja byrokratiakuviot tulivat esille usein toimintaa ja suunnittelua rajoittavana tekijänä. Tulevaisuuden suunnittelu koetaan vaikeaksi, kun liian paljon epävarmoja tekijöitä. Tämä tuli esille nimenomaan maidontuottajien keskuudessa. Maidon hintapolitiikka myös oli useammalla tilalla tuotantoa rajoittava tekijä, suunnitelmia joudutaan tekemään lyhyellä aikavälillä. Se luonnollisesti vaikuttaa intoon ja haluun tarttua tilan kehittämiseen tulevaisuutta varten. Jatkojalostuksen kannalta pienemmillä maitotiloilla ajallisesti mahdollisuus kehittää tilalle vaihtoehtoja, jos on halua monipuolistaa tilan tuotantoa.

Kyselyssä sukupolvenvaihdokset ja niiden läheisyys näkyi tilan toiminnan kehityksen pysähtyneisyytenä ja tulevaisuuden epävarmuutena. Haluttiin saada selvyys uuden sukupolven ajatuksista, kuinka tilan toimintaa jatketaan vai jatketaanko ollenkaan. Investointeja mietitään tarkempaan ja siirretään sopivampaan ajankohtaan. Huoli maaseudun kehityksestä ja autioitumisesta oli myös läsnä useassa keskustelussa.

Haastatteluissa oltiin myös huolissaan nuorten yrittäjien jaksamisesta, kun joudutaan investoimaan ja työtaakka on suuri varsinkin eläintiloilla. Tilakoon kasvattaminen on koettu ainoaksi tieksi, joskin työvoimakysymykset tulevat pohdintaan, kun omat voimavarat eivät riitä ja ulkopuolisen työvoiman kustannukset syövät kannattavuutta. Perusmaatalous on kovimmilla.

Vertaistuki ja omat lähellä olevat tukiverkot ovat tärkeitä voimavaroja, joista ottaa tukea vaikeuksien keskellä. Tärkeää on myös luoda ammatillisia verkostoja, joiden avulla voi löytää ratkaisuja ongelmiin.

4.6. Kyselyn tilojen yhteistyökuviot

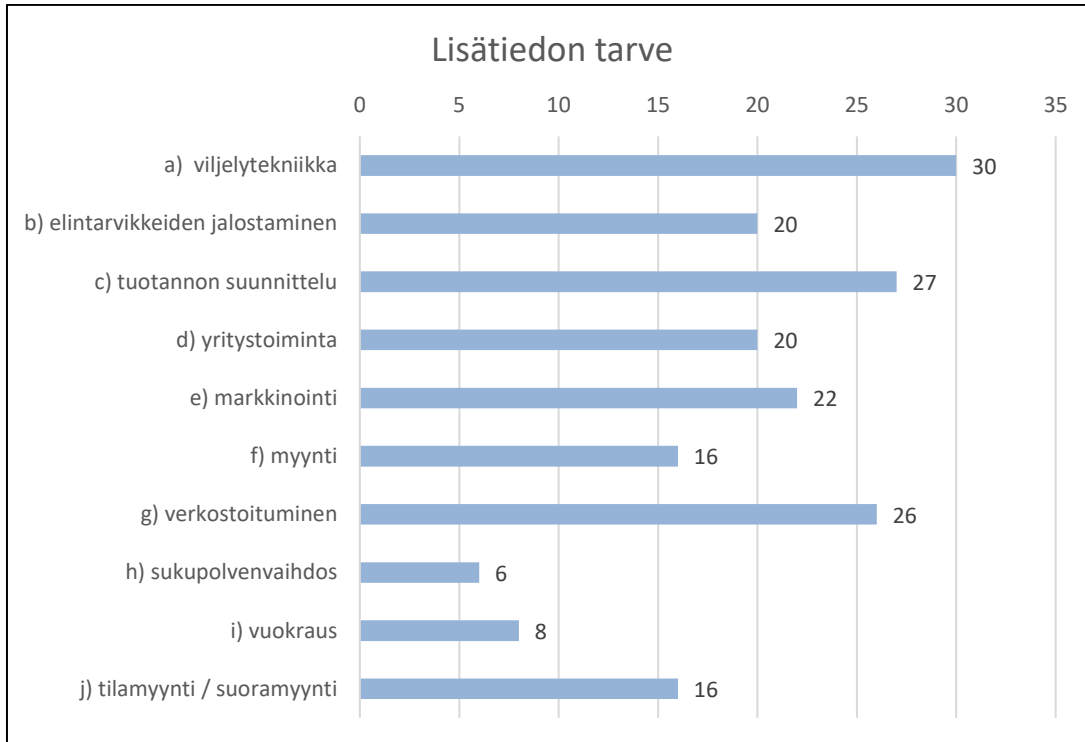

Kyselyn keskeisinä tavoitteina oli kartoittaa kone- ja yhteisen työvoiman käytön tarpeellisuus yrityksissä. Koneyhteistyöstä kiinnostunutta tiloja, joko omien tai toisten koneiden, oli kaikkiaan 47, eli yli 50% vastanneista. Tarkempien puhelinhaastattelujen perusteella monilla tiloilla oli jo toimivat koneyhteistyökuviot lähellä olevien tilojen kesken. Etenkin peltotyöketjujen yhteistyöllä pystytään säästämään konekustannuksista. Viljatiloiilla useat koki kuitenkin, että omat peruskoneet ovat tarpeelliset, koska aikataulut onnistuu paremmin. Moni kasvinviljelytilallinen käy myös vieraassa työssä ja sääolotkin asettavat omat haasteet.

Tilat ovat pääasiassa perheviljelmää ja työvoimaa löytyy myös omasta takaa. Yhteisen työvoiman ja logistiikan tarvetta oli kuitenkin kyselyn pohjalta 34 tilalla (40% vastanneista). Tilakokojen kasvu on asettanut vaatimuksia vieraan työvoiman käytölle. Tavoitteena hankkeessa on kartoittaa, tarvitaanko tiloilla esimerkiksi pienryhmätoimintaa, josta voisi saada apu työvoimaa kiireaikoina. Työntekijöille on tarpeellista asettaa tietyt ammatilliset vaatimukset. Tuli myös kommenttia, että työrinkikin olisi hyvä ratkaisu tilapäiseen työvoiman tarpeeseen. Pienemmällä tiloilla ulkopuolista työvoimaa käytetään harvemmin, koska kustannukset vaikuttavat kannattavuuteen. Yrittäjät tekevät tällöin omin voimin pitempää päivää.

Vain noin joka kymmenes vastanneista tiloista näki tarpeellisena yhteistyökuviona tuotantotilojen tai varastojen yhteiskäytön, tai toisen raaka-aineen jatkojalostuksen.

4.7. Kyselyn tilojen lisätiedon tarve

Viljelytekniikka ja tuotannon suunnittelu viljelystä koettiin tärkeäksi, yli 30%:ssa vastauksia. Uusi tieto myös uusien kasvien viljelystä on oleellinen osa viljelysuunnittelua ja tilan kehittämistä. Tästä voidaan mainita kiinnostus härkävavun kasvattamiseen niin rehuksi kuin elintarvikkeeksi. Viljelijöitä on ohjattu hakemaan tietoa jo olemassaolevista hankkeista. Tärkeää on luoda verkostoja, jossa voidaan kokemusten avulla saada tietoa. Viime vuoden huonot viljelyolosuhteet on aiheuttaneet sen, että joutuu miettimään uusien lajikkeiden kokeiluja ja turvautumaan varmempiin viljelykasveihin.

Verkostoituminen koetaan olevan oleellinen osa nykypäivän maanviljelijän arkea, vaikka ajanpuute koetaan myös yhdeksi rajoittavaksi tekijäksi niin uusien kontaktien kuin tiedon hankkimiselle. Siksi sähköiset apuvälineet ja sosiaalinen media ovat tärkeänä apuna tiedonsaantiin ja yhteydenpitoon viljelijöiden keskuudessa.

Suoramyynti tilalta herätti kiinnostusta lähinnä lampaan ja naudan lihan myynnissä sekä raakamaidon osalta. Halukkaat olivat kiinnostuneita suoramyyntiketjun muodostamisesta, sen lainsäädäntöasioista ja myös tuotteen sekä palvelun markkinoimisesta.

Elintarvikkeiden jalostamiseen, yritystoimintaan ja markkinointiin koki joka neljäs vastanneista tuotantotiloista tarvitsevansa lisätietoa.

Vapaata kommentointia:

- marjoja valmiiksi pakattuna kaappoihin, lisää tuottajahintaa marjalle
- tuoreelle marjalle uusia markkinoita, myyvämmät brändit
- pinta-alalla voidaan lisätä tilan kannattavuutta, kun tuet pienenevät
- tulevaisuudessa jatkojalostuksena mahdollisesti hillojen ja hyytelöiden valmistus, lisäarvoa herukalle, kun tuet vähenee ja mahdollisesti loppuu kokonaan lähitulevaisuudessa (v. 2020)
- markkinointi omissa käsissä
- koulutusta lampaan jatkojalostuskuvioihin
- yrttien viljely laajemmassa mittakaavassa voisi olla myös tilan tulevaisuuden toimintoja esimerkiksi sopimusviljelynä
- olemme kiinnostuneet tutustumaan muihin jatkojalostajiin esimerkiksi yhteisten tapaamisten merkeissä
- luomumakkaran tuotanto kiinnostaa. Raaka-aineesta on kuitenkin pulaa, nimenomaan luomusianlihasta. Tekijöistä myös pulaa.
- tyytymätön maidon hintapolitiikkaan, kun idän kaupan rajoitusten myötä maidon hinta putosi, eikä valtiolta ole löytynyt kompensatiota. Se näkyy kannattavuudessa.
- metsä tärkein tulonlähde, myös sen tuomat kuviot jatkojalosteiksi mietinnässä
- haluaisi koulutusta siementuotannon puolelta, pakkaamotoimintaa
- maidon tuottajahinta painettu niin alas, että työmotivaatiota kysyy, työtä saa tehdä kuitenkin saamatta itselleen palkkaa
- kauppojen halpuutuskampajat syövät tuottajien saamaa korvausta
- motivaatio hukassa, ei kiinnosta kouluttautua
- haluaisi tietoa kuminan viljelystä, käytännön kokemuksia viljelijöiltä
- tiedotusta luomukoulutuspäivistä, mahdollisuuksia osallistua Skypen välityksellä
- halutaan tietoa talouspuolesta, kannattavuudesta, tukipolitiikasta ja sen vaikutuksista tuotteen hintaan
- taloudelliset näkökohdat aiheuttavat tilan kannattavuuteen vaikeuksia, ei pysty investoimaan kuin velkarahalla. Ostopanokset niin isot, että kassavirta menee nykyisen tuotannonpyörittämiseen, ei tulevaisuuden kehittämiseen.
- perusmaataloudella mennään. Aika ja energia menevät sen pyörytykseen.
- tuotteiden markkinointiin joutuu panostamaan, vaihtuvat markkinat, hyvistä ostajista pidettävä kiinni, hinta ja laatu pidettävä kohdillaan, jotta pärjää
- mehiläisala kiinnostaa, keväällä suunnitteilla kouluttautua alan ammattitutkinto, lisää tietoa
- lihansuoramyyni jatkojalostuksen kannalta, itse selvitelty kuviota
- olisi tarvetta lähiseudulle pieneläin-, lammasteurastamo, ovat aika kaukana, vaikuttaa kannattavuuteen
- kysynnän riskit mietityttävät, pitäisi pystyä ennakointiin kehityksestä
- erikoiskasveja viljelyssä kuten herne, ohran hinta alhaalla
- yhteiskunnan suhtautuminen uuteen yrittämiseen nurinkurista. Kannustusta uusiin visioihin löytyy, sitten tukeminen loppuu, kun pitäisi toteuttamaan ryhtyä ja

rahoituskuviot selvitellä

- byrokratia on tehty niin mahdottomaksi, jotta into ja halu uuteen loppuun lyhyeen
- vertaistukea löydyttävä nykyviljelijälle, nuoret kaatuvat työn alle, etenkin, jotka ovat investoineet maidon hyvän hinnan aikaan ja nyt kun maidon hintaa pudonnut alas, moni tila on vaikeuksissa ja tulevaisuuden usko koetuksella
- maidon hinta, kun on pudonnut alas, joutuu tarkkaan miettimään investoinnit ja niiden suuruudet
- tulevaisuuden suunnittelu vaikeaa, kun on niin paljon epävarmoja tekijöitä
- maaseudun autioituminen huolettaa, perusmaatalouden häviäminen, jos nuoret uupuvat työtaakkansa alle
- haluaisi myydä raakamaitoa suoraan tilalta
- hyvä kysely, olisi ollut ehkä syytä toteuttaa noin 15 vuotta sitten. Kohta voidaan todeta, että juna meni jo, mutta parempi myöhään kuin ei milloinkaan
- markkinatutkimusta kauralle tai hunajalle, mikä menee hyvin kaupaksi, missä markkinat
- esimerkiksi onko tietoa kannattako lintujen siemenet pussitettuina, onko markkinoita, saisiko parempaa katetta luomukauralle.
- tilavierailuja, jatkojalostuspaikkoihin tutustuminen
- jos jotain uutta ja innostavaa tulee esille, aina valmis tutustumaan
- esimerkiksi energiapuu ja sen tuomat mahdollisuudet
- jos kootaan työvoiman tarjoajia, pitäisi olla jokin osaamiskartoitus, tietää mitä osaa tietoa ajankohtaisista viljelymenetelmistä
- tuotteiden markkinointia, tuotteiden kaupallinen myynti, pakkaukset
- koulutuspäivistä saa laittaa tietoa, jos oman alan koulutuksia, naudanlihantuotantoa, peltoviljelyä, talousasioita
- vertaistukiryhmät hyviä, kun heillä toimintaa aloitteleva toimintaa esimerkiksi robottilypsystä. Kokemusten vaihto.
- uusi tieto aina hyväksi niin taloushallinnosta, karjanhoidosta, peltoasioista

5 YHTEENVETO JA TOIMENPITEET

Analyyysin toteutus:

- Analyysin aineisto koottiin sähköpostitse tehdyllä kyselyllä, jota tarkennettiin puhelimitse tehdyillä haastatteluilla
  - Kysely lähetetty kaikkiaan 1319 tilalle (472 Keski-Karjala, 847 Joensuun seutu)
  - Vastaukset saatu noin 10 %:lta tiloista
  - 63% vastanneista antoi luvan tietojen käsittelyyn analyysissä
- Tulosten tarkastelu, tilastoinnit ja tarveanalyysit tehty 85 tuotantotilan vastausten pohjalta
  - Tulokset esitetty taulukoissa ja kuvissa

Tuotantotilojen raaka-aineiden tuotantomahdollisuudet paikalliselle elintarviketeollisuudelle:

- Vastanneiden tilojen raaka-ainetuotanto
  - Päätuotantosunnat: 26% nurmirehua ja rehukasveja, 17% maitoa, 16% marjoja, 15% lihaa, 11% viljaa, alle 5% hunajaa, kananmunia tai kasviksia; muu talous 8 %
  - Tuotannon kasvumahdollisuus on suurinta härkävun, vehnän sekä ruis- ja nurmisäilörehun tuotannossa (yli 70% lisäysmahdollisuus). Tuotantoa voidaan kaksinkertaistaa kauran ja rukiin leipäviljojen, lampaan ja villisian lihan, maidon sekä vadelman osalta. Tuotannon kasvumahdollisuus on vähäistä mansikan ja herukoiden, ohra leipäviljan ja naudanlihan kohdalla (alle 3% lisäysmahdollisuus), eikä sitä nähty ollenkaan mahdollisena tyrnin, tattarin, kasvisten tai sienten kohdalla.
  - Kiinnostavin tuotantoala on rehutuoanto (50%:ssa vastauksia). naudanlihan Hunajan, härkävun, herukoiden tai tuotanto kiinnosti noin viidesosaa tiloista. Maidon, kuminan tai tattarin tuotanto kiinnosti keskimäärin noin joka kymmenettä tilaa.
  - Tuotantoa eniten rajoittaviksi tekijöiksi koettiin peltopinta-ala, ajanpuute sekä byrokratia/säätely ja vähiten rajoittaviksi osaaminen ja jatkojalostuksen puute.

Jatkojalostustoiminta- ja yhteistyöhalukkuus:

- Jatkojalostushalukkuus ja -toiminnan kehittämisen tarve
  - Elintarviketuotanto ja/tai jatkojalostus kiinnosti 32%:a vastanneista tiloista.
  - Jatkojalostussuunitelmissa oli mm. marjankäytön monipuolistaminen ja makkaroiden valmistaminen. Tilan suoramyynä kiinnosti maito- ja lihapuolella.

- Elintarvikkeiden tuotanto- ja/tai jatkojalostussuunnitelman tarvetta oli 31%:lla vastanneista.
- Yritystoiminnan kehittämissuunnitelman tarvetta ilmeni 16%:lla vastanneista.
- Yhteistyöhalukkuus ja verkostoituminen
  - Koneyhteistyö kiinnosti yli 50%:a tuotantotiloista.
  - Yhteisen työvoiman ja logistiikan tarvetta oli 40%:lla tiloja.
  - Kiinnostus yhteiseen markkinointiin ja raaka-aineiden myyntiin oli 32% vastanneista.
  - Tuotantotilojen yhteiskäyttöön oli halukkaita n. 15% vastanneista.
  - Suoramyyntiketjun muodostaminen kiinnosti liha- ja maito-alan yrittäjiä.
  - Toisen raaka-aineiden jatkojalostus kiinnosti yhteistyökuviona heikoimmin.
- Lisätiedon tarve
  - Lisätietoa viljelytekniikkaan, tuotannon suunnittelemiseen, verkostoitumiseen, jatkojalostukseen, markkinointiin tai yritystoimintaan tarvitsi noin kolmannes vastaajista.
  - Lisäyhteydenottoa ja/tai tilakäyntiä halusi noin joka neljäs tuotantotila.

Mahdollisuuksia jatkojalostukseen –hankkeessa tehtyjä alkutuotannon kyselyyn liittyviä jatkotoimenpiteitä:

- Tiedonsiirrot, tuote- ja toimintaselvitykset yrityksille
  - Lihan tuotannosta kiinnostuneet ohjattu lampaanliha- ja luomuliuhajaloste- sekä eläinten kuljetus ja käsittely –tiedonsiirtoihin; selvitys kaninlihan tilatuotannon vaatimuksista
  - Maidon tilamyynnistä, jatkojalostuksesta (jäätelöt, hapanmaitotuotteet, juusto) sekä pienmeijerin perustamisesta kiinnostuneille tiedonsiirtoja; selvityksiä ja opasmateriaalia halukkaille
  - Marjanviljelijöille ja puutarhatuotteiden jatkojalostuksesta kiinnostuneille tiedonsiirtotilaisuuksia puutarhatuotteiden tuotekehityksestä, puutarhatuotannon laatutarhaohjeistuksesta sekä mehujen ja juomien valmistuksesta; puutarhatuotteisiin liittyviä selvityksiä yrityksille
  - Mehiläistarhauksesta kiinnostuneille tarhaukseen, hunajan ja kuhnuritoukkien tuotantoon sekä hunajatuotteiden valmistukseen ja markkinointiin liittyviä tiedonsiirtotilaisuuksia ja demonstraatioita
  - Hyönteistuotannosta kiinnostuneille hyönteiselintarvikkeisiin liittyviä tiedonsiirtotilaisuuksia ja demonstraatioita tuotantotavoista
  - Luonnontuotealasta kiinnostuneille luonnon keräilytuotteiden keruusta, raaka-aineiden jalostuksesta ja liiketoiminnasta tiedonsiirtoja ja selvityksiä
  - Alkutuotantoon liittyvän elintarviketuotannon käynnistämisestä ja laajentamisesta, elintarvikehuoneiston perustamisesta, elintarvikkeiden pakkaamisesta ja pakkausmerkinnöistä sekä suoramyyntistä tiedonsiirtotilaisuuksia, selvityksiä ja opasmateriaalia
- Yrityskäynnit tuotantotiloilla: toiminnan kehittämisen arviointi ja opastus .

- Kehittämistoimenpiteitä on tehty 14 tuotantotilalle, joista 8 liha-alan yritystä, 5 marja/puutarha-ala yritystä ja 1 hunajaa tuottava yritys.
- Yhteydenotot puhelimitse muihin arviointia halunneisiin tuotantotiloihin ja jatkojalostajiin
- Yrityskumppanuus ja yhteistyötoimenpiteet alkutuottajille.
  - Yrittäjätreffejä lähituottajille, marja-alan toimijoille, luonnontuotealan toimijoille, mehiläistarhaajille ja hyönteisten kasvattajille, häräpapatuotteiden valmistajille, sekä yhteistreffit elintarvike-, matkailu-, ravintola- ja maatalousalan yrittäjille (yht. 18 kpl).
  - Yhteistyökuvioissa avustaminen ja yhteistyösuunnittelutilaisuudet: liha-ala (4 kpl), hunaja-ala (3 kpl), marja-ala (2 kpl), häräpapatuotteet (2 kpl), hyönteiskasvatus (1 kpl).
- Tiedonsiirtotilaisuudet, työpajat ja tapahtumat alkutuottajille.
  - lampaanlihan jatkojalostus
  - luomujatkojalostus
  - maidon jatkojalostus
  - marjojen jatkojalostus
  - kasvien jatkojalostus
  - mehiläistuotteiden jatkojalostus
  - luonnontuoteala
  - tila/suoramyynti
  - elintarvikehuoneiston perustaminen
- Ohjausta koulutuksiin ja yhteydenottoihin asiantuntijatahoihin
  - Ohjattu yrittäjiä maakunnan ProAgrian Marjamaat -, Kasvua pellostä -, ja Vastuullista proteiinia pöytään -hankkeisiin ja muihin alueen hankkeisiin
  - Ohjattu yrittäjiä Riverian elintarvike- ja luonnonvara-alojen koulutuksiin
  - Ohjattu Josekin ja Joensuun seudun maaseutupalvelujen Helpotusta arkeen – apua yritystoimintaan –päivään helmikuussa 2018
  - Ohjattu vadelmasta kiinnostuneet Laatuvaldelmaa tuottamaan -kurssille, jonka järjesti helmikuussa 2018 kehittämissyhtiö SavoGrow Oy, Marjaosaamiskeskus
  - Ohjattu maitotilalliset opintomatkoille Keski-Suomeen ja KoneAgriaan lokakuussa 2018
  - Hunajantuotannosta kiinnostuneille annettu tietoa Joensuun seudun kansalaisopiston mehiläishoidon peruskurssista ja keväällä 2018 alkavasta mehiläistarhaajan ammattitutkinnosta
  - Kuminaviljelystä kiinnostuneille etsitty tietoa ja välitetty aineistoa. Ohjattu hakemaan tietoa ProAgrian hankkeesta.
  - Luomuviljelystä ja luomukoulutuksesta kiinnostuneille on välitetty tietoa ja ohjattu ProAgrian luomukoulutuspäiville
  - Raakamaidon suoramyyntistä kiinnostuneelle toimitettu Eviran ohjeistusta tutustumista varten. Yhteydenotot asioihin tutustumisen jälkeen.
  - Sähköenergiasta tuotannosta kiinnostunutta ohjattu ottamaan yhteyttä Pikesin Poveria biomassasta -hankkeeseen
  - Härkäpavun viljelijöille välitetty tietoa ProAgrian Kasvua pellostä -hankkeesta, ja Vastuullista proteiinia pöytään -hankkeesta. Härkäpapua pöytään -tiedonsiirto keväällä 2018, josta laitettu tietoa kiinnostuneille.